

dr Mauro Arturo Rivera León
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski w Katowicach

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko. Mauro Arturo Rivera León

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- Licencjat z prawa, Uniwersytet Sonora, Hermosillo (Meksyk). Dyplom uzyskałem 15 czerwca 2011 roku na podstawie współautorstwa monografii: Martínez, C. i Rivera, M.A., *Elementos de Lingüística Jurídica*, Fontamara, 2010, ISBN 9786077921042.
- Studia podyplomowe w zakresie skarg konstytucyjnych (Diplomado en Derecho de Amparo Indirecto), Casa de la Cultura Jurídica „Ministro José María Ortiz”, Suprema Corte de Justicia, Hermosillo. Tytuł przyznany 30 listopada 2011 roku.
- Tytułu magistra prawa - ukończyłem studia „Master en Derecho Parlamentario, Elecciones y Estudios Legislativos”, Uniwersytet Complutense w Madrycie, Centrum Prawa Parlamentarnego. Tytuł przyznany został 25 lipca 2012 roku na uczelni europejskiej i w Polsce nie wymaga nostryfikacji.
- Stopień doktora w dziedzinie nauki prawne uzyskałem na Uniwersytecie Complutense w Madrycie. Rozprawa doktorska pt. „La legitimación en la acción de inconstitucionalidad y la controversia constitucional Mexicana: un estudio comparado” pod kierunkiem prof. dr Javier García Roca i prof. dr Diego Valadés Riosa. Obrona doktorska odbyła się dnia 11 września 2015 r. Doktorat, przyznany z najwyższym wyróżnieniem (*Sobresaliente suma cum laude por unanimidad*), uzyskany na uczelni europejskiej, w Polsce nie wymaga nostryfikacji.

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych

- Od 01.05.2017 do 01.10.2022 byłem zatrudniony na stanowisku wykładowcy (*Profesor de Asignatura*) na Uniwersytecie Iberoamerykańskim w Meksyku.
- W okresie od 01.10.2021 do 30.09.2023 byłem zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach jako kierownik Projektu Badawczego nr 2020/37/K/HS5/02758 (finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego, Fundusze Norweskcie/EEA Norway Grants na lata 2014-2021), pn. „Qualified majorities in counter-majoritarian mechanisms: Towards a new theory of supermajorities in judicial review”.
- Od dnia 01.10.2023 do chwili obecnej jestem zatrudniony na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Mając na uwadze, że szerokie doświadczenie zawodowe zdobyte w jednostkach pozanaukowych było kluczowe dla kształtowania moich zainteresowań badawczych w sądach

konstytucyjnych, przedstawiam poniżej szczegółowe informacje w porządku chronologicznym:

- W okresie od 01.01.2016 do 15.08.2016 pracowałem na stanowisku młodszego referenta ds. prawnych (*Profesional Operativo*) w Sądzie Najwyższym w Meksyku.
- W okresie od 16.08.2016 do 15.09.2016 pracowałem na stanowisku prawnika pomocniczego (*Secretario Auxiliar de Acuerdos*) w Sądzie Najwyższym w Meksyku.
- W okresie od 16.09.2016 do 31.12.2017 byłem radcą prawnym (*Asesor*) w Sądzie Najwyższym w Meksyku.
- W okresie od 01.01.2018 do 26.09.2018 pracowałem na stanowisku starszego prawnika (*Secretario de Estudio y Cuenta*) w Federalnym Sądzie Wyborczym w Meksyku.
- W okresie od 16.01.2019 do 28.02.2019 pracowałem jako starszy prawnik (*Secretario Técnico*) w Komisji ds. poprawek do Konstytucji w Kongresie Miasta Meksyk.
- W okresie od 01.05.2019 do 30.09.2021 pracowałem na stanowisku starszego prawnika (*Secretario de Estudio y Cuenta Adjunto*) w Sądzie Najwyższym w Meksyku, który pełni także funkcję Trybunału Konstytucyjnego w Meksyku. Sporządziłem dla Sądu osiemdziesiąt trzy projekty orzeczeń. Wszystkie opracowane przeze mnie projekty orzeczeń zostały przyjęte przez skład orzekający.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)

4.1 Tytuł Osiągnięcia naukowego: Monografia naukowa- *Supermajorities in Constitutional Courts*.

4.2 Autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzent wydawniczy:
Rivera León, Mauro Arturo, *Supermajorities in Constitutional Courts*, Routledge, 2024, 241 s. ISBN 978-1-032-59969-4 DOI: 10.4324/9781003458272.

Międzynarodowe wydawnictwa przeprowadzają anonimowy proces recenzyjny. Dane anonimowych recenzentów nie zostały ujawnione przez wydawnictwo.

4.3 Cel Naukowy Pracy

Celem monografii jest analiza empiryczna funkcjonowania większości kwalifikowanych w sądach, szczególnie w kontekście rozpatrywania niekonstytucyjności ustaw przez sądy konstytucyjne lub sądy najwyższe.

Sądy, często są zobowiązane do podejmowania decyzji zwykłą większością głosów (co w kontekście sądów znaczy 50 procent plus jeden). W niektórych systemach prawnych większość kwalifikowana jest wymagana ogólnie do wydania orzeczenia przez sąd lub jedynie do uchylecia

ustawy. Analiza ogranicza się do jurysdykcji, w których stosuje się wymóg większości kwalifikowanych *de iure*, bez zagłębiania się w jurysdykcje wymagające decyzji większości kwalifikowanych *de facto*. Na przykład, w niektórych krajach wymagana jest zwykła większość pełnego składu sądu (a nie obecnych i głosujących). Wymóg oznacza, że potrzebna jest stała liczba głosów. W takich przypadkach, jeśli sędzia jest nieobecny, ale nadal wymagana jest większość pełnego składu sądu, wtedy *de facto* wymagana jest większość kwalifikowana. Zakres monografii nie obejmuje krajów, w których niezbędna jest większość kwalifikowana jedynie podczas nieobecności sędziego.

W doktrynie od pewnego czasu toczyła się debata nad prawnymi aspektami funkcjonowania reguły większości kwalifikowanej, szczególnie w Stanach Zjednoczonych, gdzie przeprowadzono analizy dotyczące uzasadnienia reguły większości kwalifikowanej w sądach z perspektywy teoretycznoprawnej, np. w celu zagwarantowania deferencji Kongresu¹. Niemniej jednak, wcześniej w nauce nie podejmowano analizy problematyki funkcjonowania sądów, stosujących reguły większości kwalifikowanych w praktyce i nie przeprowadzono, jak dotąd, porównawczej analizy takich zasad.

Celem monografii było zatem:

- a) stworzenie typologii różnych rodzajów większości kwalifikowanych w sądach i trybunałach konstytucyjnych z podziałem na kwalifikowaną większość decyzyjną (*decisional supermajorities*) i takie większości kwalifikowane, które zapewniają ustawodawcy dodatkową deferencję sądów (*deferential supermajorities*),
- b) przeprowadzenie empirycznej analizy funkcjonowania większości kwalifikowanych, w przyjętej próbie krajów, aby zapewnić możliwy do uogólnienia przegląd ich wpływu na sądownictwo konstytucyjne oraz
- c) przedstawienie ilościowej analizy wpływu większości kwalifikowanych na zdolność sądów do uchylania ustaw.

Monografia ta była wynikiem moich badań prowadzonych w ramach kierowanego przeze mnie Projektu Badawczego nr 2020/37/K/HS5/02758, pt. „*Qualified majorities in counter-majoritarian*

---

¹ Z j. angielskiego „*deference*”. Polskojęzyczna terminologia podana za prof. Łukaszem Machajem oraz dr hab. Aleksandrą Kustrą-Rogatką, którzy posługują się anglojęzycznym pojęciem „*deference*” jako „*deferencyjne*” w swoich pracach naukowych.

mechanisms: Towards a new theory of supermajorities in judicial review” (finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego/Norway Grants na lata 2014-2021). Projekt realizowany był w Uniwersytecie Śląskim w okresie od 1 października 2021 r. do 30 kwietnia 2024 r.

4.4 Struktura pracy oraz wykorzystane metody badawcze

Zważywszy, że struktura monografii jest uwarunkowana zastosowaną metodologią, w pierwszej kolejności wyjaśniam samą metodę, a następnie strukturę pracy.

a) Metodologia. W monografii zastosowano metodę dogmatyczną, metodę prawoporównawczą, elementy metody jakościowej (z perspektywy etnograficznej) i metodę ilościową.

Posługując się metodą dogmatyczną, przeanalizowałem regulacje konstytucyjne, ustawowe i podustawowe wybranych państw. Ponadto, przeprowadziłem analizę literatury dotyczącej reguły większości oraz wniosków, jakie wysunęli badacze na temat jej funkcjonowania. Moje badania dotyczyły bowiem także stanowiska prezentowanego w doktrynie w odniesieniu do większości wymaganych w sądach do podejmowania decyzji.

Powyższa analiza miała na celu zdefiniowanie typologii większości kwalifikowanych w sądownictwie konstytucyjnym na podstawie zebranych informacji. Monografia przedstawia koncepcje oparte na porównawczej obserwacji funkcjonowania większości kwalifikowanych, szerzej wyjaśnione poniżej.

W celu posłużenia się metodą prawoporównawczej, w monografii dobrano próbę jurysdykcji, w których sądy konstytucyjne/sądy najwyższe funkcjonowały lub obecnie funkcjonują z wymaganiem większości kwalifikowanej do podejmowania decyzji.

Oprócz pierwszych czterech historycznych przykładów stosowania większości kwalifikowanych, wybrałem osiem współczesnych modeli. Kolejno, przeanalizowałem większości kwalifikowane w Stanach Zjednoczonych (na poziomie stanowym w Ohio, Północnej Dakocie oraz Nebrasce), międzywojennej Czechosłowacji i Peru – gdzie występowały cztery wersje większości kwalifikowanych, Republikę Czeską, Meksyk, Dominikanę, Polskę i Gruzję.

Wybierając jurysdykcje, zbadano większości kwalifikowane wprowadzone zarówno w drodze demokratycznej debaty, jak i przez niedemokratyczne procesy oraz zbadano reguły o wysokim i niskim progu konsensusu oraz modele, które funkcjonowały w różnych okresach historycznych.

Na koniec celowo przedstawiono systemy prawne mające większości z różnymi sformułowaniami neutralności, które w dalszej części monografii omawiam jako decyzyjne i deferencyjne. Analiza każdego modelu ma charakter dogmatyczny i opiera się na standardowej ocenie konstytucji, przepisów prawnych, orzecznictwa i doktryny.

W celu dodatkowego uzasadnienia funkcjonowania większości kwalifikowanych, monografia wprowadziła element badań etnograficznych (wywiady). Wywiady z sędziami i prawnikami sądowymi ze wspomnianych jurysdykcji udowadniają istnienie niepisanych zasad (instytucje nieformalne, zwyczaje), które mogą mieć wpływ na funkcjonowanie większości kwalifikowanej. Wszystkie wywiady miały charakter nieustrukturyzowany i nie były anonimowe.

Wreszcie, w monografii zastosowano metodę ilościową do zbadania wpływu większości kwalifikowanych na sądy. Posługując się metodą ilościową, zastosowano elementy formalnej regresji liniowej w analizie statystycznej, aby ustalić, czy istnieje związek między wysokością progową (jak wysoka jest większość) a liczbą przypadków, w których sąd nie może uchylić ustawy z powodu nieosiągnięcia progu większości kwalifikowanej. Metodologia ta zakładała znalezienie zbiorów danych, przedstawiających ogół spraw sądowych, dotyczących niekonstytucyjności ustaw i podpróbę orzeczeń, w których zastosowano większość kwalifikowaną. W innych przypadkach konieczne było „ręczne” utworzenie wspomnianych zbiorów danych. W przypadku Republiki Dominikany i Republiki Czeskiej konstrukcja instytucjonalna wspomnianych sądów nie pozwalała na gromadzenie danych, dlatego musiałem polegać na analizie zastępczej (*proxy analysis*) w oparciu o statystyki obciążenia pracą lub uzyskać przybliżenia dostarczone przez sędziów i urzędników sądowych.

b) Struktura. Monografia składa się z trzech głównych części, obejmujących siedem rozdziałów. Część I: Teoria większości kwalifikowanych, Część II: Większość kwalifikowana w praktyce, Część III: Analiza porównawcza większości kwalifikowanych w sądach konstytucyjnych. W załączniku objaśniono gromadzenie danych i metody (pt. „*Appendix: Data Sources and Collection Methods*”).

Część pierwsza składa się z dwóch rozdziałów. Rozdział pierwszy przedstawia zakres pracy, jej strukturę oraz podstawowe metody i linię argumentacyjną monografii. W rozdziale drugim dokonano prezentacji stanowisk literatury przedmiotu dotyczącej większości kwalifikowanych.

W pierwszej kolejności w rozdziale tym poddano analizie tzw. „protokoły głosowania” (*voting protocols*), czyli reguły głosowania stosowane przez sądy, a także przedstawiono teorię na temat poszczególnych elementów takich protokołów, w szczególności zagłębiając się w rodzaje progów (*sub-majority/nonmajority, majority i supermajority thresholds*) oraz regulacje dotyczące kworum. Po drugie, w rozdziale przeprowadzono analizę prezentowanych w doktrynie poglądów, dotyczących reguł większości kwalifikowanych, udowadniając, że większość rozważań wywodzi się z doktryny amerykańskiej, a współcześni autorzy prowadzący badania na ten temat (Roznai, Castillo, Caviedes) przeanalizowali je wyłącznie z perspektywy teoretycznej, bez podejmowania badań empirycznych czy porównawczych.

Część druga, obejmująca rozdziały trzeci i czwarty, ma na celu wszechstronną ocenę funkcjonalności modeli większości kwalifikowanych w wybranych sądach. Analiza przebiega według następującego schematu: wyjaśnia historię i stanowisko trybunału/sądu, do którego reguła większości kwalifikowanej została wprowadzona, sposób jej wprowadzenia, powody, które skłoniły ustawodawcę do przyjęcia takich rozwiązań, ich źródło prawne oraz stopień konsensusu wymagany od sądów do uchylania ustawy. Co więcej, te dwa rozdziały empiryczne umożliwiają zaznajomienie się ze zjawiskiem, które monografia definiuje jako „*supermajority failure decisions*”, czyli konsekwencje nieosiągnięcia kwalifikowanego progu, z wpływem nieobecności sędziów na funkcjonowanie tych reguł i ze znanymi przypadkami uchylania się od zasad (*evasion attempts*).

Celem badania było także przedstawienie, w jaki sposób reguły większości kwalifikowanej wchodzi w interakcję z innymi zasadami i wymogami proceduralnymi, obowiązującymi w różnych systemach konstytucyjnych. Następnie omówione zostały najważniejsze orzeczenia, w których reguła większości kwalifikowanej odegrała decydującą rolę, orzeczenia, w których zasada większości kwalifikowanej została poddana kontroli sądowej, a także opinię środowiska naukowego i zgłaszane przezeń propozycje zmian.

W rozdziale trzecim zastosowano podejście do historycznych większości kwalifikowanych, które przyjęto w latach 1910–1920 w następujących jurysdykcjach: Ohio, Dakota Północna, Nebraska i międzywojenna Czechosłowacja. W przypadku Dakoty Północnej i Nebraski zasady te obowiązują do dziś, a ich współczesne funkcjonowanie zostało również przeanalizowane w tym rozdziale.

Z kolei w rozdziale czwartym analizowane są wszystkie pozostałe systemy, w tym Republika Czeska, Republika Dominikany, trzy peruwiańskie wersje większości kwalifikowanych oraz pozostałe kraje, tj. Meksyk, Polska i Gruzja. Analiza dotycząca Polski jest krótka, co wynika z faktu, że Polski ustawodawca wprowadził przejściowo większość kwalifikowaną w 2015 roku, jednakże zasada ta szybko została uchylona. Co więcej, jako że nigdy nie była stosowana w praktyce, nie była możliwa jej dalsza eksploracja empiryczna.

Część trzecia zawiera główną analizę monografii, ujętą w rozdziałach piątym, szóstym i siódmym. Podczas gdy część pierwsza dostarcza podstaw teoretycznych, a część druga prezentuje wyniki badań empirycznych wspomnianych jurysdykcji, część trzecia stanowi dalsze poszerzenie badań teoretycznych i empirycznych dotyczących większości kwalifikowanych.

Rozdział piąty zawiera propozycję typologii reguł większości kwalifikowanych. W monografii wprowadzono nowe rozróżnienie większości kwalifikowanych na to, co w pracy określono mianem kwalifikowanych większości „decyzyjnych” i kwalifikowanych większości „deferencyjnych” (*deferential and decisional supermajorities*). Kwalifikowana większość decyzyjna to taka, która wymaga głosowania większością kwalifikowaną do uzyskania jakiegokolwiek wyniku sądu, podczas gdy kwalifikowana większość deferencyjna wymaga go jedynie do uchylania prawa stanowionego. To rozróżnienie pozwala również na analizę zasady impasu (*impasse rules*), która odnosi się do sytuacji, kiedy osiągnięto większość zwykłą, a nie większość kwalifikowaną, wymaganą do derogacji aktu prawnego.

Następnie rozdział piąty dzieli źródła większości kwalifikowanych na źródła konstytucyjne, źródła ustawowe lub nieformalne źródła wewnętrzne sądów. Ponieważ jedynie wprowadzone ustawowe wymogi co do większości łatwo podlegają kontroli konstytucyjnej, w rozdziale tym omówiono także wszystkie powyższe przykłady. Na koniec, w rozdziale tym zaproponowano typologię przesłanek, które skłoniły ustawodawców do wprowadzenia większości kwalifikowanej, klasyfikując je jako ostrożność, deferencja (wymuszająca dodatkową deferencję dla prac legislacyjnych), konsensus oraz broń do „ujarzmiania” sądu. Reasumując, w rozdziale tym zaproponowano oryginalną, pogłębioną typologię większości kwalifikowanych.

Celem rozdziału szóstego było zbadanie czy większość kwalifikowana ma wpływ na sądy konstytucyjne. Rozdział ten rozpoczyna się propozycją typologii, która rozróżnia, czy wymagania dotyczące większości kwalifikowanych, wyrażone w procentach, mogą się różnić, na przykład w

przypadku nieobecności członka składu orzekającego. W rozdziale zaproponowano wprowadzenie dwóch modeli: „numerycznego” i „ułamkowego”. Wyjaśniono ich cechy charakterystyczne oraz powody, dla których doktryna twierdzi, iż modele numeryczne są preferowane, zgodnie z matematycznym twierdzeniem Condorceta, (choć według autora monografii twierdzenie Condorceta nie potwierdza bezpośrednio takich preferencji). Ponieważ model numeryczny jest znacznie bardziej popularny, tworząc w monografii tzw. „próg mobilności” (podnoszenie wartości procentowych podczas nieobecności sędziego), w rozdziale tym zbadano także formalne i nieformalne mechanizmy, stosowane w wielu systemach prawnych w celu zneutralizowania tego problemu.

Progi rozumiane jako wymogi, to procent lub liczba głosów wymaganych do podjęcia decyzji. Ich wysokość jest bardzo istotna przy ocenie ich wpływu na sądy. W pierwszej kolejności, w rozdziale szóstym wykazano, że wybór progów często bywa arbitralny i nie posiada solidnego uzasadnienia. W doktrynie i orzecznictwie trudno odnaleźć przyczynę wyboru konkretnego progu. Często wynika on z arbitralnej decyzji ustawodawcy. W monografii podjęto próbę sklasyfikowania możliwych przesłanek. Niemniej jednak w monografii zaproponowano metody matematycznego uzasadnienia progów, takie jak zapobieganie podejmowaniu decyzji większością jednego głosu lub sygnalizowanie konsensusu poprzez przyjęcie istniejących progów w celu zmiany Konstytucji w procedurze parlamentarnej.

Wreszcie rozdział szósty zawiera próbę odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie przyjęta większość kwalifikowana ma wpływ na sądy. W tym celu w monografii dokonano podziału większości kwalifikowanych na progi „umiarkowane”, „silne” i „zbliżone do jednomyślności”, w zależności od przyjętych wymogów. Aby uniknąć arbitralnego wyboru zakresów progowych, w pracy przyjęto uzasadnienie matematyczne. Wykorzystując dane dotyczące wielkości sądów w ponad 60 systemach prawnych, sporządzono mapę zakresu składu sądów. Pierwsza kategoria dotyczy sądów z większością pomiędzy 60 a 69.99 procent. Wybrano niższy „umiarkowany” próg oparty na zapobieganiu podejmowania decyzji jednym głosem. Druga kategoria to 70–80 procent. Trzecia kategoria obejmuje wszystkie zasady równe lub większe niż 80 procent. Książka wyjaśnia metody poszukiwania obiektywnego uzasadnienia tych kategorii (*borderline design*).

Następnie przeprowadzono jakościową analizę sposobu, w jaki naukowcy oceniali jurysdykcje o różnych progach i zestawiono informacje z empirycznym przeglądem wpływu na sądy. Analizę

empiryczną przeprowadzono w oparciu o podział sądów na posiadające progi decyzyjne i te, które posiadają progi deferencyjne. Ocena tych pierwszych przeważnie nie jest jednoznaczna, podczas gdy progi deferencyjne zwykle prowadzą do prawidłowego funkcjonowania sądów. Na zakończenie tego rozdziału zbadano korelację między wysokością progu a liczbą przypadków, w których sądy nie były w stanie uchylić ustaw z powodu braku wymaganej większości.

Wraz ze wzrostem progu matematyczne prawdopodobieństwo jego osiągnięcia maleje. W przypadku większości kwalifikowanych można założyć, że problemy z konsensusem w sądach, spowodowane przez większość kwalifikowaną, powinny rosnać proporcjonalnie do wzrostu progu. Jednak tak nie jest.

Na podstawie danych uzyskanych z analizowanych krajów nie można wykazać istotnej korelacji pomiędzy wysokością progu a przypadkami SFD (*supermajority failure decisions*). Kiedy zebrane dane poddano elementom formalnej analizy statystycznej w formie regresji liniowej, wyniki ukazały brak związku pomiędzy wysokością progową a wystąpieniem decyzji o niepowodzeniu większością kwalifikowaną głosów, o wartości R-kwadrat (0,0084). Wartość ta wskazuje na brak korelacji. Mając świadomość, że przy analizie niewielkich prób pojawiają się pewne problemy metodologiczne (takie jak liczba krajów, w których obowiązują reguły większości kwalifikowanych) nakreślono je w tym rozdziale, a także poczyniono zastrzeżenia jakościowe (np. wskazano na niemierzalny wpływ reguł większości kwalifikowanych, który mógłby *ex ante* zachęcać sędziów do zmiany głosu/stanowiska, jeżeli można przewidzieć, że większość kwalifikowana nie zostanie osiągnięta).

Wreszcie, w monografii zauważono, że jeśli wysokość progów nie wyjaśnia częstotliwości uchylania ustawodawstwa przez sądy, muszą istnieć inne warunkujące to czynniki. Pod koniec rozdziału szóstego przedstawiono powody, dla których niektóre trybunały konstytucyjne, działające w ramach większości kwalifikowanej z mniejszymi wymogami procentowymi, mają większe problemy ze znalezieniem konsensusu niż takie, które działają z wyższą większością kwalifikowaną. Sprowadza się do pytania, dlaczego w sądach konstytucyjnych, w którym wymaga się 80% poparcia dla uchylenia ustawodawstwa, zdarza się to częściej niż w tych sądach, które podejmują taką decyzję przy poparciu 70% składu? W rozdziale tym przedstawiono kilka możliwych wyjaśnień tej prawidłowości, takich jak powody ideologiczne, system powoływania sędziów i kontekst polityczny.

Rozdział siódmy zawiera zestawienie wniosków wynikających z poszczególnych rozdziałów oraz zwraca uwagę na nowe kierunki badań, wymagające analizy w przyszłych pracach naukowych.

Na uwagę zasługuje również aneks do monografii. Wyjaśniono tam zarówno sposób wykorzystania danych, jak i ich wytwarzanie. W pierwszej kwestii badacze nie przeanalizowali jeszcze empirycznie reguł większości kwalifikowanych. Z tego powodu wiele dostępnych zbiorów danych było niekompletnych na potrzeby badania lub wymagało sprawdzenia innych źródeł w celu uzyskania pełnych danych. Wykorzystując założenia czasowe postępowania sądowego w związku z liczbą rozpatrywanych orzeczeń w ciągu roku oraz niestrukturyzowane wywiady z sędziami i wyższymi urzędnikami sądowymi, w tym zakresie opracowałem dane zastępcze. Warto zauważyć, że w wielu przypadkach konieczne było utworzenie własnych zbiorów danych, co szczegółowo metodologicznie wyjaśniłem w opracowaniu. Na przykład, analizując stanowe większości kwalifikowane w Stanach Zjednoczonych zastosowałem kryteria przejęte przez bazę danych Westlaw do klasyfikacji wyroków i opisałem używane kryteria wyszukiwania (*Westlaw Keys*).

4.6. Wnioski

Poniżej przedstawiam wnioski z monografii:

- a) W literaturze często przedstawia się reguły większości kwalifikowanej jako monolityczne. Niniejsza monografia stanowi istotny kontrargument dla tego punktu widzenia. Sposób sformułowania reguł większości kwalifikowanych w sądach jest bardzo zróżnicowany. Deferencyjne większości kwalifikowane próbują zapewnić ustawodawcy dodatkową deferencję poprzez mechanizmy podwójnego progu, podczas gdy kwalifikowane większości decyzyjne tworzą symetryczne wymagania, wymuszając konsensus. Doktryna uważa, że obie wersje większości popierają *status quo*. W monografii wykazano, że będzie to zależne od tego, w jaki sposób w danym kraju są konstruowane konkretne konstytucje i ustawy. Na przykład w systemach prawnych, w których przewiduje się możliwość zawieszenia stosowania kontrolowanego aktu prawnego do momentu wydania orzeczenia sądu konstytucyjnego, symetryczne większości kwalifikowane nie popierają *status quo*. Zamiast tego opóźniają stosowanie analizowanej normy przez odroczenie wejścia w życie

regulacji prawnych, jeśli trybunał nie będzie w stanie osiągnąć większości głosów koniecznej do rozstrzygnięcia sprawy.

- b) Prawne źródło większości kwalifikowanej stanowi kluczową decyzję ustrojodawcy/ustawodawcy, często warunkującą możliwość przeprowadzenia przez trybunał kontroli konstytucyjności wspomnianych reguł.
- c) Sposób, w jaki większość kwalifikowana jest określona przez konstytucję lub ustawę (wymagając jej dla dowolnego orzeczenia lub tylko dla niektórych z nich) z góry określa cele, w osiągnięciu których mogą pomóc większości kwalifikowane. Jednakże ciała ustawodawcze ustanawiają większości kwalifikowane dla sądów, których cele nie są poparte strukturą instytucjonalną. Najważniejsze z nich to „deferencja” i „konsensus”, lecz równie ważne w zakresie reguł większości kwalifikowanych są „ostrożność” i „atak na sądy” (*weaponizing usage*).
- d) Systemy obliczające progi większości kwalifikowanej w odniesieniu do całego składu sądu zwykle korzystają z modeli numerycznych, podczas gdy modele ułamkowe są zwykle zarezerwowane dla systemów ustalających reguły większości kwalifikowanej w stosunku do ustalonych kworum.
- e) Formalne elementy regresji liniowej wskazują, że wysokość progu większości kwalifikowanej nie wyjaśnia bezpośrednio zjawiska paraliżu sądu konstytucyjnego. Powyższe sugeruje, że zwiększenie wymogów nie przesądza o wpływie zasad większości kwalifikowanej na funkcjonowanie sądu.
- f) Istnieją dowody sugerujące, że większości kwalifikowane niekoniecznie uniemożliwią sądom uznawanie przypisów za niezgodne z konstytucją (co określa się jako „paraliż sądu”). W wielu jurysdykcjach odsetek niepowodzeń orzeczeń podejmowanych większością kwalifikowaną wynosi około 5 procent, przy marginalnych różnicach (badanie dostarczyło pewnych oczywistych kontrprzykładów dla tej reguły i pewnych ograniczeń metodologicznych).

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

Monografie (5): Na mój dorobek składa się 5 monografii. Dwie z nich są współautorskie. Cztery monografie są w języku hiszpańskim, jedna w języku angielskim. Bez wątpienia, głównym osiągnięciem habilitanta jest monografia wskazana jako praca habilitacyjna. Niemniej jednak przynajmniej dwie pozostałe zasługują na uwagę. Monografia „*Las partes en el juicio de amparo*” (Tirant lo Blanch, 2023) została opublikowana przez najbardziej prestiżowe wydawnictwo w języku hiszpańskim (według standardowych wskaźników wydawców naukowych SPI). Z kolei monografia, której współautorem jest C. Martínez (ze mną jako pierwszym autorem), „*Cuando la forma es fondo: Estudios de técnica lexicológica*” została opublikowana przez wydawnictwo Uniwersytetu UNAM, uczelnię zajmującą obecnie 93 miejsce na świecie według światowych rankingów uniwersytetów QS.

Artykuły i rozdziały w monografiach (60). Opublikowałem 60 artykułów i rozdziałów w książkach, w tym 2 opublikowane zostały w języku polskim, 12 w języku angielskim, a pozostałe 46 w języku hiszpańskim. Moje badania publikowano w takich krajach jak Polska, Wielka Brytania, Stany Zjednoczone, Hiszpania, Kolumbia, Ekwador i Meksyk. Szczegółowa lista została zawarta w załączonym wykazie publikacji.

Do najważniejszych artykułów należą te, które z sukcesem opublikowano w czołowych czasopiśmie mojej dyscypliny na poziomie międzynarodowym: „*Judicial review of supermajority rules governing courts’ own decision-making: A comparative analysis*” w *Global Constitutionalism* (Cambridge University Press, 2024); „*Control and paralysis? A context-sensitive analysis of objections to supermajorities in constitutional adjudication*” w *International Journal of Constitutional Law* (Oxford University Press, 2024) i „*Voting Protocols as Informal Judicial Institutions: Between Diminished Enforceability and Strategic Breaching*” w *International & Comparative Law Quarterly* (Cambridge University Press, 2024).

Tłumaczenia (8). Aby upowszechnić wiedzę i rozwijać dyskurs naukowy, przetłumaczyłem na język hiszpański istotne prace naukowe z dziedziny prawa. Przetłumaczyłem na język hiszpański 2 artykuły z języka niemieckiego, 2 artykuły z języka polskiego, 3 z języka angielskiego i 1 z języka włoskiego.

5.1 ZAINTERESOWANIA BADAWCZE

Moje zainteresowania naukowe skupiały się wokół 4 szczegółowych obszarów badawczych, a mianowicie:

- Aspekty proceduralne dotyczące sądów konstytucyjnych (status prawny, dostęp do sądów, reguły głosowania itp.)
- Związek pomiędzy kontrolą sądową konstytucyjności prawa a demokracją
- Lingwistyka prawnicza
- Poprawki konstytucyjne oraz skutki przyspieszenia tempa poprawek do konstytucji (*hyper-amendment*)

a) Aspekty proceduralne dotyczące sądów konstytucyjnych (status prawny, dostęp do sądów, reguły głosowania itp.)

Jest to niewątpliwie główny temat, wokół którego skupia się większość moich publikacji. Monografia pt. *Las Puertas de la Corte*, Porrúa, 2016, 344 s. ISBN: 9786070921681, przedstawia analizę prawnoporównawczą legitymacji czynnej i biernej do inicjowania kontroli w sądach w Meksyku, Niemczech, Hiszpanii, Polsce i we Włoszech. W ten sposób rozwinęła się koncepcja typologii modeli dostępu do sądów. Twierdzę, że należy przyznać legitymację czynną we wniosku konstytucyjnym (*abstract normative review*) podmiotom w odniesieniu do zachowania systemu partii politycznych, aby umożliwić przynajmniej drugiej niedominującej partii kwestionowanie ustawodawstwa. Pokróćce przedstawiłem tę koncepcję w odniesieniu do Hiszpanii (Rivera, M.A., „*El peso del elemento subjetivo en el conflicto entre organos constitucionales*”, *Revista de Derecho Político*, Madryt, nr 87, maj-sierpień 2013, s. 290-316), argumentując, że hiszpańska konfiguracja sporów konstytucyjnych w zakresie podziału władzy pokazuje, że ograniczona legitymacja czynna utrudnia funkcjonowanie procedur chroniących podział władzy.

Następnie zająłem się serią artykułów dotyczących konfiguracji proceduralnej kontroli sądowej w Meksyku. Do tej serii zaliczyć należy analizę konfiguracji abstrakcyjnej kontroli normatywnej i sporów konstytucyjnych (Rivera, M.A., „Artículo 105”, w: Cossío Díaz, José Ramón, *Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos Comentada*, Meksyk, Tirant Lo Blanch, 2017, s. 1653-1669); badanie, w którym stwierdzono, że konflikty konstytucyjne są rozwiązywane poprzez nową regulację proceduralną w prawie wyborczym (Rivera, M.A., „¿Competencias Sin Guardián?: Hacia una tutela competencial de la autonomía presupuestaria de los tribunales e institutos electorales locales”, w de la Mata, Felipe i Coello, Clicerio, *Perspectivas del Derecho Electoral*, Meksyk, Editorial Ubijus, 2020, s. 137–153); przegląd procedur *Amparo*, które

wprowadziły międzynarodowe środowisko naukowe w specyficzną konfigurację skarg konstytucyjnych w meksykańskim porządku prawnym (Rivera, M.A., „An introduction to “Amparo” Theory: A complex Mexican constitutional control mechanism”, *Krytyka Prawa*, vol. 12, nr 2, 2020, pp. 190-208). Ponadto, w 2020 r. zgłębiłem mechanizmy przejściowe, które umożliwiają przekształcenie skutku *inter partes* w *erga omnes* wynikającego z indywidualnych skarg konstytucyjnych (Rivera, M.A., „La declaratoria general de inconstitucionalidad: análisis operativo de su funcionamiento”, w Astudillo, César i Cossío, José Ramón, *Organización y funcionamiento de la Suprema Corte de Justicia de la Nación*, Meksyk, Tirant lo Blanch, 2020, s. 321-338). Poza tym, jestem też autorem dwóch rozdziałów w monografiach zbiorowych na temat indywidualnych skarg konstytucyjnych, identyfikujących możliwość uzyskania legitymacji czynnej w indywidualnych skargach konstytucyjnych (Rivera, M.A., „Partes en el amparo directo” i „Partes en el amparo directo”, w: González Alcántara, Juan Luis i Sosa Pastrana, Fernando i in., *Teoría y Práctica del Juicio de Amparo*, Tribunal Superior de Justicia de la Ciudad de México, Meksyk, 2021, s. 138-176).

Prace nad powyższymi rozdziałami stanowiły inspirację do analizy legitymacji czynnej w skargach konstytucyjnych. Efektem tych badań było opublikowanie monografii (Rivera, M.A., *Las partes en el Juicio de Amparo* [Strony w skargach konstytucyjnych], Meksyk, Tirant lo Blanch, 2023, 200 s. ISBN: 9788411303521). We wspomnianej monografii postawiłem tezę, że legitymacja procesowa przesądza o funkcji skargi konstytucyjnej. Dokonałem pierwszych współczesnych badań legitymacji procesowej w tzw. skardze „Amparo”, udowadniając tezę, że legitymacja procesowa w sposób zdecydowany zmienia wynik postępowania.

Ciąg analiz dotyczących regulacji procesowych był przez mnie kontynuowany w kilku publikacjach zawierających próby zdefiniowania pojęć proceduralnych (Rivera, M.A., „*Alcances y Efectos de las sentencias*”, „*Causas de improcedencia y sobreseimiento*”, „*Objeto impugnabile*” i „*Plazos impugnatorios*”, w: Ferrer Mac-Gregor, Eduardo i in. (red.), *Diccionario de Derecho Procesal Constitucional y Convencional*, wyd. 3, Meksyk, IJ-UNAM, 2021, s. 414-412. Następnie, przeprowadziłem badania dotyczące sposobu, w jaki projekty wyroków przygotowane przez sędziów sprawozdawców przekazywane są innym sędziom przed ich rozpatrzeniem (np. czy dostarczany jest wydrukowany projekt? Czy projekty wysyłane są pocztą elektroniczną? Na ile godzin przed posiedzeniem należy przygotować ostateczną wersję projektu? Czy pilne projekty można rozpatrywać jedynie z kilkugodzinnym wyprzedzeniem?). Udowodniłem, że choć sposób

wewnętrznego obiegu takich projektów wydaje się pozornie nieistotny, to może mieć wpływ na sposób rozstrzygnięcia spraw przez sądy. Koncentrując się na działalności meksykańskich trybunałów wyborczych opublikowałem badania dotyczące ich funkcjonowania w: Galán, R. i Rivera, M.A., „Entre la diligencia y la premura: Análisis de la circulación de proyectos en Sala Superior”, w: Astudillo, César i Orozco, Jesús, *Estatus, Organización y Funcionamiento del Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación*, t. 1, Meksyk, Tirant lo Blanch, s. 451–465. W badaniu odniosłem się do wszystkich lokalnych mechanizmów kontroli sądowej w trzydziestu dwóch stanach Meksyku w perspektywie porównawczej z niemieckimi landami, które posiadają podobne mechanizmy, próbując zbadać determinanty prowadzące do ich mniejszej skuteczności (Rivera, M.A., „Modelos de legitimación procesal constitucional en las entidades federativas en México”, *Cuestiones Constitucionales*, nr 44, styczeń-czerwiec 2021, s. 211-255). Rozszerzyłem moją analizę proceduralną skarg konstytucyjnych, badając, w jaki sposób naruszenie przez uczestników postępowania przepisów proceduralnych może skutkować ustaleniem sankcji i kar finansowych oraz jak należy je rozumieć w systemie odpowiedzialności procesowej (Rivera, M.A. i González, X., „Medidas disciplinarias y responsabilidades en el juicio de Amparo”, w: González Alcántara, Juan Luis i Sosa Pastrana, Fernando i in., *Teoría y Práctica del Juicio de Amparo*, 2 wyd., Tribunal Superior de Justicia de la Ciudad de México, Meksyk, 2021, s. 129-144). W innej pracy analizowałem skutki meksykańskiej skargi konstytucyjnej, która co do zasady wywiera jedynie skutki *inter partes*. Dopiero po stwierdzeniu niekonstytucyjności kontrolowanej normy w indywidualnej sprawie skarżącego otwiera się możliwość nadania orzeczeniu skutku derogacyjnego. Z uwagi na sposób uregulowania jej w ustawie, wskazałem, że procedura ta jest nieefektywna (Rivera, M.A., „¿La tumba de Otero? Naturaleza, funcionamiento y problemáticas de la declaratoria general de inconstitucionalidad en México”, *Anuario Iberoamericano de Justicia Constitucional*, Madryt, nr 26(1), 2022, s. 57-88). Wreszcie, w ostatnich publikacjach z tej serii podjąłem próbę wyjaśnienia, dlaczego wymogi głosowania, wprowadzające większość kwalifikowaną do abstrakcyjnej kontroli konstytucyjnej, mogą szczególnie wpływać na prawo wyborcze, a co za tym idzie, na wyniki wyborów (Rivera, M.A., „La mayoría calificada en la validez de normas en materia electoral: un análisis de su comportamiento empírico”, w: Lara, Rubén (red.), *La acción de inconstitucionalidad en materia electoral*, Tirant lo Blanch, Meksyk, 2023, s. 455-466).

W kolejnej publikacji (Rivera, M.A., „¿Los retos de la defensa del federalismo mexicano: estándares deferenciales y asimetrías procesales en conflictos normativos”, Concurso de Ensayo sobre Federalismo, Instituto Belisario Domínguez, Senat Meksykański, ss. 18-65) stworzyłem zbiór danych obejmujący wszystkie orzeczenia meksykańskiego Sądu Najwyższego, dotyczące konfliktów federalnych (pomiędzy różnymi poziomami kompetencji federacji kwestionującej posiadanie kompetencji konstytucyjnych) i zmierzyłem wpływ reguł głosowania na wyniki takich sporów. Badanie to zostało uhonorowane przez Senat Meksyku prestiżową nagrodą im. Miguela Ramosa Arispe (2022) za wybitne badania nad federalizmem.

W kolejnej publikacji - rozdziale w monografii - przedstawiłem amerykańską debatę na temat zasad głosowania kwalifikowanego w celu uchylecia ustawodawstwa. Twierdę tam, że pomimo znacznych różnic w porównaniu z tradycyjnymi formalnymi sądami konstytucyjnymi, amerykańska dyskusja dostarcza cennych lekcji na temat funkcjonowania większości kwalifikowanych w sądach konstytucyjnych (Rivera, M.A., „Większości kwalifikowane w amerykańskiej kontroli konstytucyjności: Od początków do współczesnej dyskusji”, w: Granat, Mirosław (red.), *O aktualności Kelsena lub Kelsen w XXI wieku*, Wydawnictwo Senackie, publikacja przyjęta do druku).

Z cyklu publikacji dotyczących analiz przepisów procesowych, należy zwrócić uwagę na trzy artykuły. Pierwszy artykuł, na temat formy głosowania sądów, rozwija koncepcję strategicznego naruszenia nieformalnych instytucji w sądzie, gdzie przedstawiono teorię wyjaśniającą, dlaczego nieformalne sankcje mogły mieć mniejszą skuteczność w kontekście polaryzacji politycznej (Rivera, M.A. „Voting Protocols as Informal Judicial Institutions: Between Diminished Enforceability and Strategic Breaching”, *International i Comparative Law Quarterly*, Cambridge University Press, 2024).

Ponadto, w mojej analizie zastrzeżeń wobec reguł większości kwalifikowanych pod kątem paraliżu sądów zastosowałem metodologię ilościową w ocenie wpływu tych zasad. Oprócz wykorzystania zbioru danych, aby wykazać, że przypadki blokady są rzadkie, w publikacji tej argumentuję, że szczególne mechanizmy rządzące powoływaniem sędziów, takie jak indywidualne kadencje (*staggered terms*) i nominacje pluralistyczne, mogą skutecznie ograniczyć ryzyko kontroli sądowej w przypadku większości kwalifikowanej (Rivera, M.A., „A context-

sensitive analysis of objections to supermajorities in constitutional adjudication”, *International Journal of Constitution Law*, t. 22, nr 1, s. 134-160, Oxford University Press).

Wreszcie w pracy prawnoporównawczej, dotyczącej analizy przepisów proceduralnych, regulujących postępowanie sądów konstytucyjnych i najwyższych, zawarłem ocenę przypadków, w których Sądy Konstytucyjne i Sądy Najwyższe musiały analizować konstytucyjność, mających do nich zastosowanie, proceduralnych reguł głosowania. W artykule tym wykazano, że źródło prawne większości kwalifikowanych oraz chronologia powstania tych większości mogą mieć wpływ na zdolność sądu do kontroli takich zasad i wynik sprawy. Zwięźczeniem artykułu jest odniesienie się do paradoksu polegającego na tym, że sądy muszą stosować ten sam przepis, który mają za zadanie skontrolować (Rivera M.A., „Judicial review of supermajority rules governing courts’ own decision-making: A comparative analysis”, *Global Constitutionalism*, tom 13, nr 1, s. 79-103, 2024, Cambridge University Press).

b) Związek pomiędzy sądową kontrolą konstytucyjności prawa a demokracją.

Kontrola sądowa konstytucyjności ma skomplikowany związek z kilkoma koncepcjami demokracji. Fakt, że sąd konstytucyjny (niepodlegający demokratycznym wyborom w głosowaniu powszechnym) może uchylić niekonstytucyjne ustawodawstwo, jest głównym tematem badań od czasów Alexandra Bickela. Tematyka ta stała się również przedmiotem moich badań naukowych.

W 2008 roku opublikowałem artykuł, w którym argumentowałem, że teoria konstytucji zakłada demokratyczny udział w jakimkolwiek procesie konstytucyjnym przy ocenie jej legitymizacji normatywnej (Rivera, M.A., „Los presupuestos democráticos del poder constituyente”, *Biolex*, vol. 3, rok 2, t. 1, nr 2., s. 109-114). Następnie oceniłem krytykę dokonaną w doktrynie (Bickel, Waldron, Waluchow), dotyczącą problemów demokratycznej kontroli konstytucyjności prawa, co literatura określa mianem „counter-majoritarian difficulty”, tłumaczonej na j. polski jako „dylemat kontrwiększościowy” (tak np. prof. Paweł Laidler). Dokonałem także przeglądu współczesnej debaty na ten temat (Rivera, M.A., „Jurisdicción Constitucional Ecos del argumento contramayoritario”, *Cuestiones Constitucionales*, Meksyk, nr 22, styczeń-czerwiec 2010, s. 224-260). Zbadałem ponadto warunki, które sprawiły, że antydemokratyczna krytyka kontroli sądowej nie pojawiła się w przypadku Meksyku (Rivera, M.A., „The Countermajoritarian Difficulty: Bickel and the Mexican case”, *Mexican Law Review*, Meksyk, seria nowa, nr 1, lipiec-grudzień 2010, s. 25-48). Wcześniej wspomniany artykuł (The Countermajoritarian Difficulty: Bickel and

the Mexican case) został następnie opublikowany w tłumaczeniu na j. hiszpański w prestiżowym czasopiśmie hiszpańskojęzycznym (Rivera, M.A., „El argumento contramayoritario: Bickel y el caso mexicano”, *Revista Iberoamericana de Derecho Procesal Constitucional*, Meksyk, nr 15, 2011, s. 189-212).

Badania na temat demokratycznych implikacji kontroli sądowej konstytucyjności prawa kontynuowałem w opracowaniu, w którym nakreślono z perspektywy teoretycznej podstawowe założenia dotyczące dylematu kontrwiększościowego (Rivera, M.A., „Contando votos: democracia y Decisiones contramayoritarias”, *Tribuna Sonot*, Hermosillo, nr 2, s. 33, 2011, s. 133-146). Podjęty przeze mnie kolejny wątek badawczy dotyczył kwestii, czy w świetle pojawiających się nowych debat mają swoje uzasadnienie założenia teoretyków broniących koncepcji demokracji przedstawicielskiej (Rivera, M.A., „En defensa de la representación Política: acotaciones a Giovanni Sartori”, *Letras Jurídicas*, Veracruz, t. 24, lipiec-grudzień 2011, s. 171-184).

W tej serii artykułów najistotniejsze wyniki badań zostały zawarte w artykule (Rivera, M.A., „Esbozo de Teoría contramayoritaria: Consideraciones de la countermajoritarian difficulty”, *Teoría y Realidad Constitucional*, Madryt, nr 28, 2011, s. 407–428). Został on opublikowany w drugim najbardziej prestiżowym czasopiśmie konstytucyjnym krajów hiszpańskojęzycznych, a także został nagrodzony I miejscem w III Międzynarodowym Konkursie artykułów naukowych dla młodych badaczy konstytucyjnych (do 35. roku życia). W artykule tym podjęto próbę odniesienia się do dylematu kontrwiększościowego, argumentując, że chociaż teoria ta działała w demokracjach przedstawicielskich, w sposób dorozumiany odwoływała się do koncepcji demokracji bezpośredniej. Innymi słowy, w demokracji przedstawicielskiej nie można utożsamiać woli parlamentu z wolą większości obywateli dla celów dyskusji na temat dylematu kontrwiększościowego.

c) Lingwistyka Prawnicza

Lingwistyce prawniczej poświęciłem dwie monografie, których współautorem jest C. Martínez. Naszą pierwszą pracą stała się monografia z zakresu lingwistyki prawniczej. Książka zawiera analizę pojęć językowych, takich jak fonetyka, morfologia i syntaksa, które mogą być istotne dla prawników. Na przykład lingwistykę można zastosować w kryminalistyce do ustalenia autorstwa tekstów i prawdziwości oświadczeń pisemnych, przypisywanych osobom, co podaliśmy jako przykłady ekspertyz językowych, sporządzonych przed sądami w tym zakresie (Martínez, C. i

Rivera, M.A., *Elementos de Lingüística Jurídica* [Elementy Lingwistyki Prawniczej], Meksyk, Fontamara, 2010, 178 s.).

Podkreślić tu należy mój wkład w zastosowanie teorii aktów mowy (*speech act theory*) w kontekstach prawnych, to znaczy w rozumienie niektórych wypowiedzi jako wyrażeń performatywnych, mających konsekwencje prawne. Konkretnie skupiłem się na przestępstwie „groźby karalnej” („*delito de amenazas*” w języku hiszpańskim, groźenie osobie przemocą w celu osiągnięcia korzyści). Wykazałem, jak pomimo tego, że pod względem językowym groźba jest aktem illokucyjnym (wystarczy, aby groźba została wypowiedziana na głos, aby stać się groźbą z perspektywy lingwistycznej), meksykańskie sądy federalne interpretowały przestępstwo jako akt performatywny, mający wywołać zakłócenie podmiotu biernego.

W naszej drugiej monografii, zagłębiliśmy się w implikacje lingwistyki dla redagowania tekstów prawnych, analizując ogólną typologię systemów redagowania tekstów prawnych i zasady językowe, które powinny obowiązywać w zakresie legislatury (Rivera, M.A. i Martínez, C., *Cuando la forma es fondo: Estudios de técnica legislativa y legilingüística*, UNAM, 2015).

Jako pierwszy autor byłem głównym współautorem tej książki. W pierwszej kolejności przedstawiłem główne modele redakcyjne: model niemiecki (oparty na *Blaue Liste* i *Gemeinsame Geschäftsordnung der Bundesministerien*, wytycznych dotyczących redagowania aktów prawnych) oraz model angielski oparty na Kancelarii Radcy Parlamentarnego (z ang. PCO). Następnie wyjaśniłem, w jaki sposób kraje Ameryki Łacińskiej i Hiszpania próbowały zagwarantować prawidłową redakcję prawa, wyjaśniając działania podjęte przez ich parlamenty. W następnym rozdziale przeanalizowałem system legislacyjny Kongresu Meksykańskiego oraz zasady zawarte w konstytucji Meksyku, stwierdzając, że niektóre zasady mają charakter dorozumiany, a nie wyraźny. Na koniec poddałem analizie doktrynę wypracowaną przez sądy konstytucyjne różnych krajów dotyczącą tego, czy wady redakcyjne mogą prowadzić do niekonstytucyjności ustawodawstwa.

Ponadto, w moim rozdziale „Aspectos de la teoría de actos de habla en delitos” analizowałem interpretację Sądów Federalnych w Meksyku dotyczącą przestępstw, które można popełnić ustnie (Rivera, M.A., „Aspectos de la teoría de actos de habla en delitos”, *Colección de Estudios Lingüísticos*, t. V *Interdisciplinas Lingüísticas y Lingüística aplicada*, Universidad de Sonora, 2012, s. 231-251. Na koniec, w kolejnym artykule sformułowałem empiryczną teorię podejścia

meksykańskiego federalnego sądownictwa do błędów w redakcjach prawnych i ich możliwych konsekwencji dla ich niezgodności z konstytucją (Rivera, M.A., „Entre la inconstitucionalidad y la técnica legislativa: consideraciones sobre sus límites en México”, *Apuntes Legislativos: Revista del Congreso de Guanajuato*, Guanajuato, nr 62, 2012, s. 43-58). Doszedłem do wniosku, że wprowadzenie do prawodawstwa wytycznych legislacyjnych lub konstytucyjnych nie spowoduje automatycznej poprawy jakości prawa, jeśli łamanie takich wytycznych pozostanie bez konsekwencji. Po drugie, stwierdziłem, że sądy federalne w Meksyku uznały, że żadna wada, wynikająca wyłącznie z projektu prawnego, nie może prowadzić do niekonstytucyjności ustawodawstwa, co jest błędne, biorąc pod uwagę główne problemy, jakie może powodować.

d) Poprawki Konstytucyjne oraz ich wpływ na państwo

W kwestii poprawek konstytucyjnych dogłębnie przeanalizowałem powody, dla których niektóre kraje, jak np. Meksyk, tak często zmieniają swoje konstytucje. Niektórzy autorzy określają to zjawisko jako „hiperpoprawki” (*hiper-amendments*), odnosząc się do wielokrotnych poprawek w przepisach konstytucji.

W mojej pierwszej pracy poświęconej temu tematowi stworzyłem zbiór danych, dotyczących poprawek konstytucyjnych w Meksyku, próbując wykazać fakt, że ustawodawcy postrzegają Konstytucję jako normę polityczną odpowiednią do osiągnięcia celów politycznych, co może powodować większą częstotliwość poprawek do konstytucji (Rivera, M.A., „De la rigidez teórica a la flexibilidad material: un análisis del procedimiento de reforma constitucional en México (1917-2012)”, *Revista Iberoamericana de Derecho Procesal Constitucional*, Meksyk, nr 20, lipiec-grudzień 2013, s. 171-196). W kolejnym rozdziale stwierdziłem, że wskaźnik poprawek konstytucyjnych spowodował, że meksykańskie stany nie opracowały solidnych systemów kontroli sądowej konstytucyjności prawa (Rivera, M.A., „Las otras constituciones: el constitucionalismo local en la encrucijada de la reforma constitucional”, w: Andrews, Catherine i in. in (red.), *Miradas a la historia constitucional de México*, Meksyk, CIDE/CESOP, 2015, s. 17-44). Taka dynamika nowelizacji, jak stwierdziłem, wzmacnia pogląd, że konstytucje stanowe są dokumentami drugiej kategorii.

W mojej pracy „Claridades y Dudas”, starałem się wykazać, że poprawki konstytucyjne centralizujące kompetencje wyborcze, generowały problemy zgodności z modelem federalizmu (Rivera, M.A., „Claridades y dudas: las problemáticas competenciales del centralismo electoral en

un modelo federalista”, *XVI Certamen de Ensayo Político*, Meksyk, 2016, s. 59-85). Artykuł ten uzyskał III miejsce w Ogólnokrajowym Konkursie artykułów naukowych z zakresu prawa wyborczego, organizowanym przez Instytut Wyborczy w Stanie Nuevo León.

W kolejnej pracy szeroko przedstawiłem dynamikę poprawek konstytucyjnych w Meksyku, wyjaśniając główną dynamikę polityczną stojącą za liczbą poprawek. W pracy tej broniłem poglądu, że zmiany normatywne w procedurze mogą nie wystarczyć, aby przeciwdziałać dynamice zmian politycznych (Rivera, M.A., „Understanding Constitutional Amendments in Mexico: Perpetuum Mobile Constitution”, *Mexican Law Review*, t. IX, nr 2, styczeń-czerwiec 2017, s. 3-27). O znaczeniu mojego stanowiska w międzynarodowej literaturze świadczy duża liczba cytowań. W kolejnym opracowaniu zasygnalizowałem, że dynamika szybkich poprawek konstytucyjnych ma się wiązać z wadami strukturalnymi, jakie tak częste zmiany wprowadzają w konstytucjach. Te szybkie poprawki prowadzą do powstania większej liczby zmian mających na celu usunięcie wad powstałych na skutek zaistniałej dynamiki (Rivera, M.A., „La Constitución en piezas: asistematicidades y reforma constitucional”, w: De la Garza Serna i De los Santos, Isidro (red.), *La dinámica del cambio constitucional en México*, Meksyk, IJ-UNAM, 2018, s. 415–431).

Ponadto, w monografii zbiorowej opublikowałem we współautorstwie artykuł „Towards a right to digital justice”, gdzie analizowano propozycję konstytucjonalizacji prawa do cyfrowej sprawiedliwości w szerokim kontekście częstych poprawek wprowadzanych do konstytucji Meksyku. Argumentowaliśmy, że w ramach tej dynamiki utworzenie nowego prawa do sprawiedliwości cyfrowej nie przyniesie istotnych zmian w porządku prawnym, gdyż prawo to prawdopodobnie nie będzie respektowane przez władzę wykonawczą i Kongres (Rivera, M.A. i Galán, R. “Towards a right to digital justice: the Constitutionalization of digital justice in Mexico”, w Szostek, Dariusz i Załucki, Mariusz (red), *Internet, and New Technologies Law: Perspectives and Challenges*, Baden Baden, Nomos, 2021, pp. 197-208).

W tym samym nurcie poprawek konstytucyjnych, opracowuję wraz z A. Herrera i I. Spigno coroczny meksykański raport w *Global Review of Constitution Law* z „Clough Center for the Study of Constitutional Democracy na Boston College” (pod redakcją Richarda Alberta *et al*) od 2019 do 2021 r., gdzie nasz raport za 2023 r. oczekuje obecnie na publikację. Raporty publikowane są wstecz za rok poprzedni. W raportach wyjaśniamy, jakie nowe poprawki wprowadzono w przypadku Meksyku:

- Herrera, A., Rivera M.A. i Spigno, I., „Mexico”, w: Albert, Richard i in. (red.), 2019 *Global Review of Constitutional Law*, Boston, Clough Center for the Study of Constitutional Democracy w Boston College, 2020, s. 224–228.
- Spigno, I., Rivera, M.A. i Herrera, A., „Mexico”, w: Albert, Richard i in. (red.), 2020 *Global Review of Constitutional Law, I Connect-Clough Center*, s. 192–196
- Rivera, M.A., Spigno, I. i Herrera, A., „Mexico”, w: Albert, Richard i in. (red.), 2021 *Global Review of Constitution Law, I Connect-Clough Center*, s. 228-232.

Na koniec pragnę podkreślić, że przez najbliższe cztery lata moja praca naukowa będzie skoncentrowana na problematyce dotyczącej poprawek konstytucyjnych. W maju 2024 roku zostałem laureatem Konkursu OPUS 26 Narodowego Centrum Nauki. Kierowany przeze mnie projekt badawczy nr 2023/51/B/HS5/01018 pt. „Konstytucyjny Zugzwang: W kierunku teorii zmiany momentum konstytucyjnego” otrzymał finansowanie w wysokości 1 852 143,00 PLN.

Budżet projektu przeznaczony zostanie na stworzenie pięcioosobowego zespołu badawczego, składającego się z kierownika projektu, *postdoca* oraz trzech doktorantów, mającego za zadanie określenie empirycznych skutków poprawek konstytucyjnych za pomocą metodologii ilościowej. W tej edycji konkursu OPUS 26, projekt „Konstytucyjny Zugzwang” otrzymał najwyższe finansowanie w dziedzinie nauk prawnych w skali kraju i prawie trzykrotnie wyższe niż kolejny wniosek konkursowy na liście laureatów.

Celem Projektu „Konstytucyjny Zugzwang” jest udowodnienie, że niektóre kraje wpadają w fenomen nazywany przeze mnie „Konstytucyjnym Zugzwangiem”, tj. dynamikę częstych poprawek do konstytucji. Dynamika ta wywołuje negatywne skutki systemowe. Celem projektu jest ich zdefiniowanie, zmierzenie i określenie ilościowe. Za pomocą analizy prawnooporównawczej, projekt ten dokona wstępnej selekcji krajów, w których prawdopodobnie doszło do konstytucyjnego Zugzwangu. Tym samym zostanie stworzony krajowy zbiór danych historycznych o poprawkach do konstytucji, tak aby epizody przyspieszenia zmian można było zidentyfikować za pomocą zestawu odpowiednich wskaźników, np. skumulowanego rocznego wskaźnika wzrostu lub techniki analizy szeregów czasowych. Wraz z pozostałymi członkami zespołu ocenimy związek między wskaźnikami zmian podczas epizodów akceleracji, a zbiorem wyników społecznych (wskaźnik rozwoju społecznego), gospodarczych (produkt krajowy brutto na osobę), rządów/demokracji (wskaźnik Polity IV) i systemu politycznego, oszacowanych za pomocą metod statystycznych, takich jak regresja liniowa.

Wyniki projektu zostaną opublikowane w monografii wieloautorskiej pod moją redakcją, w przynajmniej ośmiu artykułach naukowych opublikowanych w wiodących wydawnictwach naukowych oraz zostanie złożony wniosek w ramach międzynarodowego konkursu *ERC Consolidator Grant*. Projekt pozwoli mi nie tylko rozwinąć dalej moje zainteresowania badawcze, lecz również umiejętności kierowania zespołem badawczym.

Wszystkie pozostałe prace można pogrupować według różnych tematów, obejmujących *ex post* ocenę skutków regulacji, postępowanie administracyjne, gwarancje karne itp. Spośród nich można wyróżnić dwa rozdziały książkowe, które przeszły pozytywnie proces recenzyjny i są przyjęte do publikacji (Rivera, M.A., „On Landmark Chronology”, w Mazzone, Jason i in. (red), *Comparative Constitutional History- Landmark Judgments*, Brill, przyjęty do publikacji; Rivera, M.A., „Undermining Judicial independence”, w Smith, Rhona i in. (red), *Judicial independence in transitional democracies*, Routledge, przyjęty do publikacji, 2024). W pierwszym proponuję teorię „chronologii” jako warunku oceny charakteru „przełomowego” orzeczenia (*Landmark Judgments*). W drugim wykazałem, jak szeroki wachlarz kompetencji Prezesów Sądów Najwyższych może zostać wykorzystany do podważenia niezależności sądów i przyciągnięcia niepożądaney uwagi ze strony władz politycznych.

Odnosząc się do mojego dorobku zarówno przed, jak i po uzyskaniu stopnia doktora, wskazać należy znaczący wzrost liczby publikacji w drugim okresie. Przed uzyskaniem stopnia doktora opublikowałem 18 artykułów/rozdziałów książkowych i byłem współautorem jednej monografii. Po uzyskaniu doktoratu opublikowałem 4 monografie i 42 artykułów/rozdziałów książek. Znacząco zwiększyłem poziom swojego wkładu w rozwój nauki. W ciągu ostatnich trzech lat opublikowałem monografię w języku angielskim w wydawnictwie Routledge, trzy artykuły naukowe w czołowych czasopismach światowych wydawanych przez Cambridge University Press i Oxford University Press oraz złożyłem rozdziały książkowe do monografii zbiorowych redagowanych w języku angielskim w czołowych wydawnictwach Brill i Routledge, które po pozytywnym przejściu procesu recenzyjnego zostały przyjęte do publikacji.

---

dr Mauro Arturo Rivera León